

2η ενότητα

ΖΟΥΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

- Εγκλίσεις και χρόνοι των ρημάτων
 - Σύνθεση
- Περίληψη από πλαγιότιπλους

Α

Εγκλίσεις και χρόνοι των ρημάτων

Κείμενο 1 [Χρήσιμες συμβουλές προς τους γονείς]

Αν κάτι δεν πάει καλά, επικρίνετε συγκεκριμένη συμπεριφορά ή στάση του παιδιού, μην απορρίψετε το παιδί συνολικά!

Στηρίξτε κι ενθαρρύνετε το παιδί σας να αναπτύξει το δικό του σύστημα αξιών, ώστε να γίνει ικανό να λέει «ΟΧΙ» και να μην παρασύρεται από τις πιέσεις φίλων.

Συμπαρασταθείτε στο παιδί σας, ώστε να μην καταφεύγει αποκλειστικά στην «αναζήτηση βοήθειας από φίλους», στην «απόσυρση» και στην «αποφυγή του προβλήματος» ως στρατηγικές αντιμετώπισης των προβλημάτων του.

Ενθαρρύνετε τις «θετικές» δραστηριότητες των παιδιών σας, όπως αθλητισμός, χορωδίες, εκδρομές, θεατρικές και άλλες καλλιτεχνικές παραστάσεις κτλ.

Γονείς: Όταν τα πράγματα... δεν πάνε καλά, ενημερωτικό φυλλάδιο του ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2000

1 Υποθέστε ότι μεταφέρετε τις παραπάνω συμβουλές στον έναν από τους δύο γονείς σας προφορικά, χρησιμοποιώντας υποτακτική.

2 Γράψτε προτάσεις που θα αναφέρονται στην οικογένειά σας (σχέσεις των μελών της, καθημερινές συνήθειες, διαφωνίες κτλ.) χρησιμοποιώντας τα ρήματα στην έγκλιση και με τη σημασία που δίνονται στην παρένθεση:

- α. είμαι (οριστική, πραγματικό)
- β. έρχομαι (οριστική, το πιθανό)
- γ. μπορώ (οριστική, το δυνατό)
- δ. μιλώ (υποτακτική, το επιθυμητό)
- ε. φωνάζω (υποτακτική, προσταγή)
- στ. μένω (υποτακτική, παραχώρηση)
- ζ. ακούω (προστακτική, παράκληση)
- η. αντιμετωπίζω (προστακτική, προτροπή)

Κείμενο 2 [Ο γάμος στην Αθήνα και τη Σπάρτη στην αρχαιότητα]

Κάθε Αθηναίος πολίτης ουσιαστικά **παντρεύεται** για να αποκτήσει παιδιά· **ελπίζει** πως τα παιδιά του όχι μόνο **θα** τον **φροντίζουν** στα γεράματά του, αλλά –και αυτό είναι το κυριότερο– θα τον θάψουν σύμφωνα με τα έθιμα και θα συνεχίσουν μετά το θάνατό του την οικογενειακή λατρεία. Η βασική αιτία του γάμου είναι θρησκευτική [...]. Παντρεύονται πρώτα απ’ όλα για να αποκτήσουν αρσενικά παιδιά, τουλάχιστον ένα που θα συνεχίσει την οικογένεια και **θα εξασφαλίσει** για τον πατέρα του τη λατρεία που αυτός ο ίδιος **προσέφερε** στους προγόνους του – λατρεία που τη **θεωρούσαν** απαραίτητη για την ευτυχία των πεθαμένων στον άλλο κόσμο.

Στη Σπάρτη αυτούς που **έμεναν** ανύπαντροι τους **τιμωρούσε** ο νόμος. Στην Αθήνα δεν είχαν νομική υποχρέωση να παντρευτούν, αλλά η πίεση της κοινής γνώμης ήταν ισχυρή, γιατί τον άντρα που δεν παντρευόταν τον **περιφρονούσαν** και τον κατηγορούσαν. Ωστόσο, αυτοί που ο πρωτότοκος αδερφός τους ήταν παντρεμένος και είχε αρσενικά παιδιά **μπορούσαν** πιο εύκολα από άλλους να μην παντρευτούν.

Robert Flacelière, *Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων Ελλήνων*, μτφρ. Γεράσιμος Βανδώρος, εκδ. Παπαδήμα, 1998

- 1 Στον επόμενο πίνακα γράψτε τα ρήματα του παραπάνω κειμένου που είναι γραμμένα με έντονους χαρακτήρες στη χρονική βαθμίδα που δείχνει το καθένα και μεταφέρετέ το στις υπόλοιπες (διατηρώντας το ίδιο ποιόν ενέργειας για το παρελθόν και το μέλλον και το μη συνοπτικό για το παρόν), συμπληρώνοντας τα αντίστοιχα κενά.

Παρελθόν	Παρόν	Μέλλον

ΖΟΥΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

- 2 Ξαναδιαβάστε το εισαγωγικό κείμενο 4 από το Βιβλίο του Μαθητή. Υποθέτοντας ότι επισκέφτεστε τα Παιδικά Χωριά SOS, γράψτε γι' αυτά σ' ένα φίλο σας μεταφέροντας τη β' και τη γ' παράγραφο του κειμένου στο παρελθόν.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

B

Σύνθεση

- 1 Δώστε για καθένα από τα σύνθετα που ακολουθούν μία πρόταση που να περιγράφει τη σημασία τους:

γαλανομάτης

ψωμοτύρι

ανθοπώλης

κατάσαρκα

- 2 Συμπληρώστε τα κενά του κειμένου με τις σύνθετες λέξεις που θα φτιάξετε από τα συνθετικά και τις σημασίες που σας δίνονται.

«Ελάτε να στρώσουμε όλοι μαζί το τραπέζι, να δείτε πόσο γρήγορα και εύκολα θα γίνει» είπε ο μπαμπάς και άρχισε να μας δίνει οδηγίες. «Λοιπόν, Μαρία, πάρε από την και σκούπισε πρώτα αυτά τα πιάτα, μετά δώσε τα στο Γιώργο για να τα βάλει στο τραπέζι. Δίπλα στα πιάτα βάλτε τώρα τα και από μία Για να δούμε, τι άλλο χρειαζόμαστε; Από ένα για τον καθένα και στη μέση του τραπεζιού να βάλουμε το Μαμά, έτοιμο το τραπέζι!»

- θήκη για τα πιάτα
- μαχαίρι και πιρούνι
- πετσέτα από χαρτί
- ποτήρι για νερό
- αλάτι και πιπέρι

- 3 Ανατρέξτε στο καθημερινό σας λεξιλόγιο και βρείτε σύνθετες λέξεις που έχουν γίνει με την ένωση δύο ουσιαστικών, δύο επιθέτων και δύο ρημάτων.

Κείμενο 3 Σαν τα χελιδόνια, λέλε μου

[Ο αδελφός του συγγραφέα και η οικογένειά του «υιοθετούν» για έξι μήνες ένα παιδάκι από τη Σερβία, για να το γλιτώσουν για λίγο από την ατμόσφαιρα του πολέμου που έχει ξεσπάσει στη χώρα του. Ο συγγραφέας περιγράφει τη γνωριμία του με το μικρό και την αναχώρηση του παιδιού για να επιστρέψει στην πατρίδα του.]

Τις Απόκριες, στο πατρικό μου πλέον, ο Μπόσκο με αντιμετώπισε μ' ένα μούδιασμα. Ποιος ξέρει τι προσπάθειες κατέβαλε για να προσαρμοστεί, τώρα θα 'πρεπε να ξαναπροσπαθήσει, έστω και για μένα. Αλλά κι εγώ με τη σειρά μου τον αντιμετώπισα με μια επιφύλαξη. Ποιος ξέρει.

Πάντως μου άρεσε να τον ακούω να μιλάει. Ένα μήνα είχε κι όμως μπορούσε να συνεννοείται.

Ήταν ένα αδύνατο, καχεκτικό περίπου πλάσμα, που όμως δεν απωθούσε. Η διακριτικότητά του ήταν υπερβολική. Δεν πατούσε, αλαφράγγιζε. Δεν έτρωγε, τσιμπούσε. Ήταν και πολύ μοναχικός. Όλα τα παιδιά έπαιζαν μπάλα. Ο Μπόσκο έπαιζε μόνος του επιτραπέζια παιχνίδια, πλήρως απορροφημένος. Κι αφού τα παιδιά μαζεύονταν, έπαιρνε το ποδήλατο του ανιψιού μου –κατόπιν της αδείας του φυσικά– και έκανε λίγη ώρα μόνος του. Με την ανιψιά μου οι σχέσεις τους ήταν τυπικές, λίγο –καλοπροαίρετα– ειρωνικές. Είχαν βέβαια και δυο τρία χρόνια διαφορά ηλικίας.

Στη μάνα του σπάνια τηλεφωνούσε και ύστερα από πολλές προτροπές. Διπλό μήνυμα απ' το μικρό χορευτή. Στη μάνα του ότι είναι καλά και στη νύφη μου ότι επίσης είναι καλά.

«Άλλο θάμα τούτο το παιδί» έλεγε η μάνα μου. «Αλλού τηράει, αλλού αφουγκράζεται».

Γούστο είχε πως τα ελληνικά τα μιλούσε με τον τρόπο της μάνας μου. Αυτήν έβλεπε περισσότερο.

«Ω γιαγιά» την προσφωνούσε. [...]

Είμαστε στο καλοκαίρι πια, παραμονές της αναχωρήσεως. Το τελευταίο η μάνα μου έραψε με πανί ένα σακουλάκι και έβαλε μέσα τα μάρκα –αυτό το νόμισμα είχε πέραση εκεί– που είχαμε μαζέψει με συνεισφορά όλων, συγγενών και φίλων. Έραψε γερά το σακουλάκι σ' ένα φανελάκι του Μπόσκο. Κατόπιν του το φοράει, του βάζει την παλάμη στο εξόγκωμα και του λέει: «και αγκάθια να σε σπαίνουν, ετούτη τη φανέλα δεν θα τη βγάλεις πουθενά. Μόναχα στη μάνα σου. Ήκουσες;».

«Ναι, γιαγιά».

Χαράματα σηκωθήκαμε όλοι. Ο κήπος της μάνας μου ήταν γιομάτος δροσιές. Εμφανίστηκε στην αυλή και ο Μπόσκο πανέτοιμος, μ' ένα σακίδιο στην πλάτη.

«Ήρθαν και έφυγαν τα χελιδόνια, λέλε μου» είπε η μάνα μου, που δεν της σταμάταγαν τα δάκρυα.

Πήγαμε στο λεωφορείο στην παραλία. Η μάνα μου δεν μας ακολούθησε. Οι γονείς αγκάλιαζαν και φιλούσαν τα παιδιά, τους έλεγαν τα τελευταία λόγια. Ένας πατέρας έλεγε σ' ένα παιδί με κλάματα.

«Κι όπως σου 'πα. Άμα χρειαστεί να τρέξεις, να τρέξεις».

Μπήκαν τα παιδιά στο λεωφορείο, κλείνει ο οδηγός τις πόρτες και τότε πάγωσα. Κόλλησαν τα πρόσωπά τους στα τζάμια, ούρλιαζαν, έκλαιγαν με αναφιλητά. Έξι μήνες μακριά απ' τις μανάδες

φωτ/φία: Νίκος Οικονομόπουλος, Για τα παιδιά,
εκδ. Μεταίχμιο, 2001

ΖΟΥΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

τους, απ' τον τόπο τους και δεν ήθελαν να φύγουν. Ποιος ξέρει τι είχαν δει τα ματάκια τους. Ο Μπόσκο ήταν πίσω πίσω, φαινόταν λίγο, ξαναχανόταν, προσπαθούσε να φτάσει στα παράθυρα. Οι δε γονείς, ιδίως οι άντρες, έκαναν χειρότερα από τα παιδιά. Ένωθα απορία, λίγο ντροπή και ένα μικρό κέντημα στην καρδιά γι' αυτούς τους άντρες. Φαίνεται πως χρόνια στη μοναχικότητα είχα ξεμάθει.

Ήρθε και το φθινόπωρο και η σκέψη του Μπόσκου ήταν παντού στο σπίτι.

Καθόμουν μια μέρα με τη μάνα μου στην αυλή και είδα άδειες τις φωλιές απ' τα χελιδόνια.

«Πάει» της λέω «έφυγαν».

«Όχι» μου λέει. «Πήγαν να βρουν το δρόμο και θα 'ρθουν πίσω, για να αποχαιρετήσουν».

Δεν την πολυπίστεψα, αλλά θυμόμουν από μικρό παιδί πόσο έντονα ζούσε τον ερχομό και το φευγιό των χελιδονιών. Τα καρτέραγε, τους έλεγε τραγούδια, μια φορά μάλιστα παραφύλαξε όλη τη νύχτα, γιατί κατέβαινε ένα κουνάβι και τα 'τρωγε.

Πραγματικά, ύστερα από λίγες μέρες, ένα πρωί την ακούω να φωνάζει ολόχαρη «ούι, για τα, για τα» και συγχρόνως όρμησαν στην αυλή δέκα δεκαπέντε χελιδόνια. Έφερναν γύρω γύρω με μεγάλη ταχύτητα, φτεροκοπούσαν δυνατά και κελαηδούσαν συνεχώς. Σήκωσαν τον τόπο. Έκαναν λίγη ώρα σαν τρελά και μετά πάλι ξαφνικά χύθηκαν εν σώματι προς τα ουράνια.

Η μάνα μου τα χαιρετούσε, ώσπου έγιναν σημαδάκια.

«Στο καλό, στο καλό, κι ο νους σας πάλι εδώ» τους έλεγε.

λέλε μου: αδελφέ μου

αγκάθια να σε σπαίνουν: αγκάθια να σε τρυπούν

Σωτήρης Δημητρίου, *Η φλέβα του λαιμού*, εκδ. Πατάκη, 1998

■ Στο κείμενο 3 εντοπίστε τις λέξεις: *ξαναπροσπαθήσει, καλοπροαίρετα, πολυπίστεψα, παραφύλαξε.*

- Δημιουργήστε νέες σύνθετες λέξεις, χρησιμοποιώντας τα πρώτα τους συνθετικά και κατατάξτε τις ανάλογα με το είδος τους.
- Έπειτα χρησιμοποιήστε τις λέξεις αυτές σε ένα σύντομο κείμενο, μιλώντας για τη φιλοξενία παιδιών από άλλη χώρα.

Γ Περίληψη από πλαγιότιτλους

Κείμενο 4

Με το κυνήγι της απόκτησης σχολικών γνώσεων και την προσπάθειά μας να «βοηθήσουμε τα παιδιά στο σχολείο», αλλά και εξαιτίας του εργασιακού μας φόρτου, ξεχάσαμε πως τα παιδιά έχουν ανάγκη να ενθαρρυνθούν στην εξερεύνηση του γύρω κόσμου.

Ας διαθέσουμε, λοιπόν, λίγο χρόνο, για να τους δείξουμε πώς να αναπτύσσουν απλές δεξιότητες, για παράδειγμα, να μαγειρεύουν, να φτιάχνουν ρούχα για τις κούκλες, να κατασκευάζουν αυτοσχέδια παιχνίδια (χαρταετούς, βαρκούλες, μπάλες από εφημερίδες, σπίτια από κουτιά κ.ά.), ακόμα και να στήνουν σκηνές, όπως μαθαίνουν περίπου οι πρόσκοποι. Ας μην ξεχνάμε ότι οι περισσότεροι από εμάς ζήσαμε στο ημιαστικό ή αγροτικό περιβάλλον της Ελλάδας των προηγούμενων δεκαετιών, όπου είχαμε τη δυνατότητα να «ανακαλύψουμε» πιο ενεργά το χώρο μας, να παίξουμε, όχι μόνο με πλαστικά και ηλεκτρονικά παιχνίδια, αλλά και με δικά μας αυτοσχέδια παιχνίδια (από ξύλο, ύφασμα ή χαρτί) και να κάνουμε ποδήλατο σε αρκετά άνετους και ασφαλείς χώρους... Ας γνωρίσουμε στα παιδιά μας κι αυτά τα πράγματα που, όπως λένε και οι ειδικοί, αγαπούν από τη φύση τους και που γνωρίσαμε κι εμείς κάποτε.

Δημοτικό σχολείο και γονείς, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2000

■ Στο παραπάνω κείμενο δώστε έναν τίτλο που ν' αποδίδει με λιτό και περιεκτικό τρόπο το περιεχόμενό του.

Κείμενο 5 [Η οικογένεια αλλάζει...]

Η οικογένεια είναι ένα μικρό κοινωνικό σύστημα, δυναμικό, που αλλάζει με πολλούς τρόπους μέσα στο χρόνο. Είναι τα μέλη που την αποτελούν, οι μεταξύ τους σχέσεις και οι συναισθηματικοί δεσμοί αγάπης και πίστης ανάμεσά τους που διαρκούν για χρόνια ή και δεκαετίες. Αυτό το σύστημα, όπως και κάθε οργανισμός, λειτουργεί με τους ρόλους που έχουν τα μέλη. Για παράδειγμα, παλαιότερα ο πατέρας ήταν ο «κουβαλητής», τώρα στα εργαζόμενα ζευγάρια, είναι και οι δύο «κουβαλητές». Παλαιότερα, η μητέρα έκανε τις δουλειές του σπιτιού, όμως τώρα που και η γυναίκα εργάζεται, αυτό το ρόλο τον παίρνει πολλές φορές και ο πατέρας (για κάποιες τουλάχιστον δουλειές) ή ακόμα και τη φροντίδα του παιδιού που παλαιότερα είχε αποκλειστικά η μητέρα. Δηλαδή οι ρόλοι αλλάζουν, όπως αλλάζουν και οι υποχρεώσεις των μελών, καθώς και τα δικαιώματα, ανάλογα με την ηλικία και την προσφορά του καθενός στην οικογενειακή στέγη.

Πολλές φορές η οικογένεια αλλάζει μορφή. Τα ζευγάρια χωρίζουν για διάφορους λόγους, αλλά όταν υπάρχουν παιδιά, οι δεσμοί συνεχίζουν να υπάρχουν, έστω κι αν οι άνθρωποι ζουν χωριστά. Οι ευθύνες, οι υποχρεώσεις, οι ρόλοι μπορεί να πέσουν στις πλάτες του ενός από τους δύο γονείς. Σε άλλες περιπτώσεις, όταν ο ένας από τους γονείς αναγκάζεται να απουσιάζει –επειδή εργάζεται ή είναι υποχρεωμένος για διάφορους λόγους να μένει μακριά από την οικογένεια– οι ρόλοι του πατέρα και της μητέρας εναλλάσσονται στο ίδιο πρόσωπο, με όλο το βάρος που αυτό μπορεί να σημαίνει. Άλλοτε, όταν οι γονείς δεν μπορούν να είναι κοντά στα παιδιά τους, τους γονεϊκούς ρόλους τους παίρνει ένας τρίτος (για παράδειγμα μια γιαγιά).

Δημοτικό σχολείο και γονείς, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2000

■ Αφού διαβάσετε προσεκτικά το κείμενο 5 α) γράψτε τους πлагιότιτλους των δύο παραγράφων, β) εντοπίστε το νοηματικό κέντρο κάθε παραγράφου, γ) υπογραμμίστε τις λέξεις και εκφράσεις-κλειδιά σε κάθε παράγραφο, δ) αναδιατυπώστε με δικό σας λόγο-έκφραση το περιεχόμενο κάθε παραγράφου. (Συμπληρώστε και το σχετικό πίνακα παρακάτω συζητώντας στην τάξη ή σε ομάδες.)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

	Νοηματικό κέντρο	Λέξεις, εκφράσεις-κλειδιά	Πлагιότιτλος
α' παράγραφος			
β' παράγραφος			